

והגית

ארגון עולמי לחינוך יהודי

קריעה בערב שבת

יש שהקלו שלא לקרוע בערב שבת אחר חצות, ואין הדעת נוחה מלהקל בזה. גם ב"ח אף שאין אומרים בו תחנון חייבים לקרוע [הגר"ש אלישיב זצ"ל].

*

[ויש סוברים שבערב שבת לאחר חצות ובערב יו"ט המנהג עפ"י גדולי ירושלים שאין צריך לקרוע. ספר "עיר הקודש והמקדש" ח"ג פ' י"ז סעיף ה', ובשורת "בצל החכמה" ח"ה ס' י"ב וכן אמר הגר"ש איועברך זצ"ל והוסיף שאין למנהג זה מקור אולם כן המנהג].

*

ראה המקדש בשבת

מי שראה את מקום החורבן בשבת, אינו חייב לקרוע אח"כ במוצאי שבת, והוא מנהג זקני ירושלים משנות דור, שאם עברו שלושים יום שלא ראו את מקום המקדש היו הולכים בשבת לכותל. [וכ"כ בשו"ת "מנחת שלמה" ח"א תש' ע"ג].

*

ראה ושכח לקרוע

מי שהיה בכותל המערבי ושכח לקרוע, אף שיש מקום לומר דחיוב קריעה הוא בכל אותו היום, המנהג הוא שרק בעת שעומדים ליד מקום המקדש קורעין [הגר"ש אלישיב זצ"ל].

*

זמן לבישת הבגד הקרוע

את הבגד הקרוע צריך ללבוש כל זמן שהייתו במקום החורבן, ודלא כיש נוהגין להחליף את הבגד הקרוע בבגד אחר, מיד אחרי הקריעה, [מכיון שהש"ע ס' תקס"א מדמה זאת לקריעה על אביו ואמו שיעשה בצד שמאל, א"כ אם מחליף בגד צריך לקרוע את הבגד השני], ויש אומרים דיכול להוריד את

פסקים והלכות

הגאון רבי יהודה אריה דינר שליט"א רב ואב"ד דברי שיר נערך ע"י בנו הרה"ג מיכאל דינר שליט"א מג"ש 'הגית' בישיבת חיים עוזר

קריעה בראיית המקדש

גדר ראיית מקום המקדש, היא, ראיית מקום המסגד שבנו עליו הישמעאלים, אך אין צריך לראות את רצפת הר הבית או העזרה דוקא [הגר"ש אלישיב זצ"ל].

*

סומא במקום המקדש

סומא המגיע לירושלים ולמקום המקדש, הגם שיודע כי עומד הוא במקום החורבן אינו חייב לקרוע [הגר"ש אלישיב זצ"ל].

*

הפקיר את בגדיו

אין מועיל להפקיר בגדיו בפני שלושה כדי להיפטר מחיוב קריעת הבגדים [שהרי גם בגד שאול קורעים, כשאינו קפידא מהבעלים, הגר"ח קניבסקי שליט"א].

*

להקנות בגדיו לחבירו

אבל יכול להקנות בגדיו לאחר בקנין סודר, וחברו שקנה הבגדים יאמר לו בפירוש שאינו מניחו לקרוע את בגדיו.

*

בגד ישן

והדרך הנכונה היא שלא להפקיע עצמו מן המצוה אלא ילבש בגד ישן ויקרענו [הגר"ש אלישיב זצ"ל].

*

פסקים והלכות

הגאון רבי מנחם מנדל לובין שליט"א
נערך ע"י הרה"ג יחיאל פרקוביץ שליט"א

קניית כלים חדשים

עד ר"ח אב אפשר לקנות כלים ובגדים חדשים שאין צריך לברך עליהם שהחיינו, וכן כלים שמברכים עליהם ברכת הטוב והמיטיב מותר לקנות דכל הדין שלא לקנות הוא רק בכלים שצריך לברך עליהם שהחיינו, שאין מברכים שהחיינו בימים אלו.

*

לשמוע שירים בבין המצרים

אין לשמוע שירים בימי בין המצרים, ואפילו שירה בפה בטייפ אסור, כיון שהוא בא מכלי והוי ככלי שיר.

*

לשיר שירים בבין המצרים

ולעגון לשיר בפה מעיקר הדין מותר, ויש מקום לבעל נפש להחמיר בזה, ומ"מ שירה ע"י רבים אין לשיר דהוי כמחולות דאסור,

*

לשיר שירים לחתן

ולכן אין לשיר לחתן הבא לישיבה לאחר אירוסיו, אמנם באירוסין עצמן מותר בזה, כי הוי סעודת מצוה, ובזה לא אסרו.

*

הבגד מיד [ארחות רבינו] ח"ב עמ' קמ"ח, והגר"ח קניבסקי שליט"א].

*

בן הסמוך על שולחן אביו

בן גדול הסמוך על שולחן אביו, אף שבגדיו שייכים לאביו חייב קריעה [הגר"ש אלישיב זצ"ל].

*

חינוך קטנים

במג"א משמע דקטנים אף שהגיעו לחינוך פטורים מקריעה, דשאני הכא שאין שייך בזה חינוך, כי מצפים אנו שעד שיגדל יבנה המקדש, ולא יהיה חיוב קריעה עוד. [וכ"כ בספר "ארחות רבינו" ח"ב עמ' קל"ד, ועי' משנ"ב ס' תקנ"א ס"ק פ"א וצ"ע].

*

תושבי ירושלים

יש כתבו שגם אלו שגרים בירושלים צריכים לקרוע כשרואים מקום המקדש אם לא ראו אותו שלושים יום [שו"ת רדב"ז ח"ב ס' תרמ"ו]. ויש שכתבו שאין המנהג כן, אלא המנהג שהדרים בירושלים אינם צריכים לקרוע [ברכי יוסף] ס' תקס"א ס"ק ב', ספר "ארץ ישראל" להגר"מ טיקוצינסקי פרק כ"ב סעיף ט'.

*

בגד שכבר נקרע

בגד שהשתמש פעם אחד לקריעה בכותל, א"צ להוסיף טפח אלא מספיק להוסיף משהו [כמבואר בהל' אבילות], אבל קרעו בו פעם הקודמת על מת, אינו יכול להוסיף משהו כשבא לקרוע על ירושלים כיון שהם ב' סוגי קריעות [הגר"ש אלישיב זצ"ל, להגר"ח קניבסקי שליט"א].

כיבוס בתשעת הימים

כתם על הבגד אין להתיר להעבירו על ידי שפשוף עם מים כיון דהוי בכלל כיבוס, וכן אין לכבס מגבות בבתי כנסיות וכדומה, אע"פ שאין מגבות אחרים,

*

צחצוח נעלים

אמנם לצחצוח את הנעלים לכבוד שבת מותר, וכמש"כ שלכבוד שבת מותר, ובאמצע השבוע יש לחוש בצחצוח נעלים דהוי כיבוס.

*

רחיצה

אין לרחוץ בתשעת הימים וגם מי שרגיל לטבול כל יום במקוה אין מקום להתיר זאת, אמנם בערב שבת מותר לרחוץ פניו ידיו ורגליו, וגדר ידו עד המרפק ורגלו עד הברך כדאיתא לענין רחיצת הכהנים בכיור, ובשאר ימי השבוע יכול לרחוץ ע"י שטובל מטלית במים וא"א לסחוט וינגב בהם כל גופו, וזה מותר כיון דאינו דרך רחיצה/

*

בדיקת רופא

ומי שצריך להבדק ע"י רופא ירחץ בדרך זו, ויכול להשים במים חומר רחיצה, והוא הדין דמותר לכל לתת על הגוף חומר עם ריח טוב להעביר ריח רע.

שירה להפיג פחד

ולענין אלמנה הדרה לבד ורוצה לשמוע שירים להפיג פחדה יש לומר לה שתשמע דרשות.

*

תספורת לצורך

תספורת בימים אלו אסורה, אמנם לענין נערה הנצרכת להסתפר לצורכי שידוכין מותר לה להסתפר כיון שאיסור תספורת הוא מנהג, ושידוך הוא ענין של פו"ד דחמור יותר, אבל לבחור אין להתיר זאת, ובמקום הצורך יעשה שאלת חכם, וכן אשה שלפי מנהגם מספרת כל גופה לצורך טהרתה מותרת בזה.

*

בגדים מכובסים

אין ללבוש בימים אלו בגדים מכובסים, וגדר בגד שאינו מכובס, כל שניכר עליו שאינו מכובס, ואפשר לזורקם לריצפה וכדומה באופן שלא יראו כמכובסים, ואין להקל ללבוש בגדים הצמודים לגוף.

*

ברית ובר מצוה

ובברית והוא הדין בר מצוה מותרים ההורים בלבישת בגדי שבת אפילו מכובסים [ע"פ שעי"ת סי' תקנ"א סק"א], אמנם לסבים ולאחים לא מצאנו להקל בזה, כמו"כ מותרים משודך ומשודכת בלבישת בגדי שבת לצורך הפגישות וכן לחולה הנצרך לבגדים מכובסים מפני בריאותו פשוט שמותר בזה.

*

פנתימות
ההלכה

בירורי הלכה

הגאון רבי אלחנן פרץ שליט"א
רב רמת ב"ש ואב"ד חוקת משפט
נערך על ידי הרה"ג גלעד אלון שליט"א

ומ"מ מנהג רבים להשתמש בהם, ואפשר שאם ילד ניגב ידיו קודם, והוא פחות מבן שש, דאין עליו דיני אבילות, ראה שעה"צ [סקצ"א], נחשבת המגבת למשומשת.

*

בתי מלון

אם כי ראוי למעט מתענוגיו מ"ח אב, מ"מ מי שהוא אצלו דבר האבד וזה הזמן היחיד שיכול לילך לנופש, נראה שמותר לו לישון על מצעים מכובסים בשבוע שחל בו ת"ב, כיון שבני אדם איסטנסים לישון על מצעי אחר, וגם יש חשש מחלות וכו'. אבל מה שנהוג שהנהלת בית המלון מחליפה את המצעים מידי יום, בזה יתן סימן על הדלת שלא יכנסו להחליפם, ועיי' במנחת יצחק [ח"י סי' מד] וצ"א [ח"י"ג סי' סא] וברית הלוי [ח"א סי' עא].

*

רחיצה מזיעה

יסוד איסור רחיצה, הוא רחיצה של תענוג [שו"ע סי' תקנד, ט], וכבר כתב המ"ב [סי' תרי"ג סק"ב] כי אפילו זיעה נחשבת כליכלוך, נמצא כי מן הדין מי שמזיע, יכול לרחוץ את ההכרח בלבד. ונחלקו רבותינו אם להקל ברחיצה לעת צורך, עיי' אגרו"מ [אבה"ע ח"ד סי' פד אות ד], אמת ליעקב להגר"י קמניצקי [סי' תקנ"א בה"ע], הליכות שלמה [מועדים עמ' תכב], שבט הלוי [ח"א סי' עז] וארחות רבינו [ח"ב עמ' קלג]. וכאמור, יש למנוע ולרחוץ רק ההכרח.

*

הכנת בגדים

מי שלא הספיק להכין, ואין לו מלבושים לצרכו, אף כי ראיתי מחמירים, מ"מ מסתברת דעתו של רבנו הגדול מו"ר הגר"ח פשיינברג זצוק"ל דלא בעינן הכנה ע"י לבישה דוקא, אלא גם אם יקלקל את חידוש הבגדים וכיבוסם ע"י שישליכם על הריצפה וכדו' יגיע על ידי זה לאותה תוצאה ומותר לו ללובשם, דלכלוך האבק נחשב כמו זיעת מלבושו, ואז אין איסור לבישת בגד מכובס, ומצינו כהאי גוונא בספר לחם הפנים [יו"ד סי' שפט], ועיי' מה שכתב בברית הלוי [ח"א סי' עא].

ומלשון מרן נראה כי גם בגדים פנימיים ומגבות בכלל האיסור, וקצת קשה להכין, ומשום כך יש להציע, דמה שיוכל ללבוש מבעוד יום יעשה כן, ומה שלא יוכל, כמו גרביים וכו', יגלגל על פני הריצפה ונחשב לו שלבש. עוד יש לציין, שאפשר ללבוש כמה בגדים יחד, וגם זה נחשב למשומש.

*

מגבות

כתב השו"ע [סי' תקנא, ג] דאפילו מטפחות הידים והשולחן אסור, ויל"ע אם כוונתו, דאסור בכיבוס או אסור גם בשימוש.

והגית

ארגון עולמי לחינוך והלכה

איסטניס

ואיסטניס, שאינו יכול בלא רחיצה, ואין דעתו מיושבת עליו, יכול בפשטות לרחוץ, ולא גרע משטיפת פנים האסורה באיסור גמור בט"ב, וחייב נידוי, כמבואר בשעה"צ [סי' תקנ"ד סקמ"ג] בשם ר' חננאל, ומ"מ מותרת למי שאין דעתו מיושבת כל היום כמ"ש המ"ב [שם סקמ"ב]. ומ"מ ראוי להמתין עד שנחשב רחיצתו הסרת לכלוך.

והסתפקתי, אם מותר לאדם ליצור ליכלוך כדי שיתר לו לרחוץ כגון אסטניס, והוא בצער גדול שלא רחץ כמה ימים שמא יוכל לטנף עצמו בזיעה מרובה וכו', ואז מותר ברחיצה לכתחילה, או דלמא, היתר רחיצת טינוף היינו משום שלא הביא עצמו לזה, והעושה כן ע"מ לענג את עצמו לא הועיל כלום, כי יסוד ההיתר בהסרת לכלוך שאין לו כונה להנאת הגוף, אבל זה שעיקר ענינו הנאתהגוף אפשר ואסור.

*

טבילת קרי

טבילת קרי מותרת בשבוע שחל בו ט"ב כמ"ש הכפה"ח [סקק"צ]. ועיי' בא"א מבוטשאטש שהתיר למי שרגיל לטבול כל יום. ולפ"ז גם סופר סת"ם שרגיל לטבול רשאי בשבוע שחל בו ט"ב.

*

רחיצה בצונן

אף כי מותר אפילו בת"ב לעבור באמת המים,

לצורך הפסד ממונו [שו"ע סי' תקנ"ד, יג], מ"מ אסור משום הפסד ממון לרחוץ בט"ב. וההבדל פשוט, כי העובר באמת המים אין כוונתו לרחיצה, אבל המכוין לרחיצה הרי זה אסור מדרבנן. ולא יתכן לעבור עליו בט"ב, אפילו במקום הפסד.

*

שבוע שחל בו

ולענין שבוע שחל בו, יש להקל במקום הפסד, בדרכי ההיתר השנויות במחלוקת כמו מים קרים שנחלקו בזה דהגר"ב"צ זצ"ל [אורל"צ ח"ג עמ' רנא] אסור, וזאת על פי מה דמין שינה מלשון הרמב"ם שכתב [פ"ה מתעניות ה"ו] דלא יכנס למרחץ, ודייק מזה בתרומת הדשן [סי' קנ] דדוקא בחמין נהגו איסור, דמרחץ הוי בחמין.

אבל מרן כתב "שלא לרחוץ" משמע, שסובר כדעת האור זרוע והמרדכי לאסור אף בצונן, וכן פסק הרמ"א. וכן מתבאר בבן איש חי [דברים אות טז]. ברם, דעת היביע אומר [ח"ה או"ח סי' מא] להתיר בצונן ע"פ השולחן גבוה [אות מח] והישועות יעקב [סק"ג] ועוד פוסקים שכתבו להתיר בצונן.

*

שבת

לכאורה כיון דבשבת אין נוהגים מנהגי אבילות, ואפילו כשחל ט"ב בשבת [ודברים שבצנעא י"א שנוהג והיינו משום דעיצומו של ט"ב בשבת, וכ"ד הרמ"א [סי' תקנ"ד, יט], אבל דעת מרן השו"ע

בנותימות ההלכה

חשש. ויש לדון, אם שותה מיץ ענבים לרפואה ולא לתענוג, כגון מי שמוכרח לשתות כדי שלא יתייבש בצום, אם מותר לו לשתות, ועיי' מ"ב [סי' תקנ"ב סק"ב] שהתיר לחלוש לשתות שכר.

*

כוסכוס ופירה אינסטנט

יש לעיין אם "כוסכוס" אינסטנט ואבקת תפוחי אדמה [פירה], שמכילים אותם על ידי עירוי מים חמים חשיב "תבשיל", דלכאורה אף דעירוי מבשל כדי קליפה כמ"ש השו"ע [סי' שיח"ו], מ"מ לא חשיב תבשיל לענין זה.

ומהפוסקים שדנו גבי תה וקפה ולא כתבו היתר שנעשים ע"י עירוי משמע שאין זו סברא. אך יתכן והם מדברים בקפה ותה שנעשים על ידי בישול, ולכן הוצרכו לטעמים אחרים

*

תשעה באב

לימוד מוסר

אסור ללמוד תורה [שו"ע סי' תקנ"ד, א]. ולענין מוסר, יש סתירה בזה, כי הרמ"א [סו"ס תקנ"ג] כתב לא לומר פרקי אבות בערב ת"ב שחל בשבת, הגם שעניני פרקי אבות הם עניני מוסר ויראה, כמו מאד מאד הוי שפל רוח וכו', וא"כ מל"ש בת"ב, וכן מתבאר בספר תוספות חיים על חיי אדם [כלל קלה].

*

שם להתיר, מסתבר א"כ דאין כל חיוב ט' הימים קיימים בשבת, ויכול לרחוץ בצונן אף אם נוהג כמחמירים לאסור בצונן.

*

ערב תשעה באב

מוצרי חלב

לא ידעתי ליישב, את דברי הגרב"צ אבא שאול זצ"ל באור לציון [ח"ג עמ' רנד] הדחשיב גבינה כתבשיל, משום שעברה פיסטור, ותמוה, שהרי הבישול הזה אין לו ערך, ועדיף לה לגבינה שלא תתבשל וכל עיקרו רק בשביל החיידקים, הגע עצמך, סלט ירקות טריים שבטעות התחמם על הגז, וכי נחשיבנו תבשיל. ובפרט, כי לענין יין נסך סובר מורינו זצ"ל כי פיסטור לא נחשב בישול, ואין לסמוך עליו לענין מגע של מחלל. אך י"ל דס"ל דאין זה בטעות אלא שכן דרכו ולכן חשיב בישול. ומדברי הכפה"ח [סי' תקנ"ג סקי"ג] מתבאר דשרי. ובאמת אף גבי בישולי גויים, נראה דחשיב דבר שנאכל כמות שהוא חי כיון שאין לו רצון שיחשב מבושל רק לענין עיקור מחיידקים, וכן מים שצריכים להרתחים משום חיידקים שנמצאים בהם, אין בהם לכאורה בישול"ג.

*

מיץ ענבים

מיץ ענבים אסור לשתות אפילו בשבוע שחל בו ט"ב [מ"ב סי' תקנ"א סקס"ו] וכל שכן בערב ת"ב. ואם מעורב בתבשיל לכאורה אין

שהם הלכות והנהגות בין אדם לחבירו, "אל תאמר", "הוי דן", וכו', לבין דברי מוסר, כיבושין והתעוררות. דפרקי אבות הלא המה הלכות גדולות בין אדם לחבירו, וזה בכלל איסור תלמוד תורה דאין ללמוד הלכות בתשעה באב, וכפסק הרמ"א, משא"כ דברי מוסר, יראה והתעוררות כמו ספר איוב, לא מבעיא שמותר ללמד בת"ב, אלא אפשר וצריך לעשות כן, וכמאמר הרמב"ם [הל' תענית א,א] דכל התעניות אינן אלא הכנה לתשובה. ולפי"ז ספר מסילת ישרים קורא בו בכל שעריו, זולת שער הנקיות שיש בו דיני ממונות וכו'.

והיותר מסתבר, שספר שיסודו יסורי איוב, ודברי אמונה בזה, נחשב כספר של צער, וכמו שאין צורך להפסיק באמצע פסוק, אבל פרקי אבות, אין יסודם כן, ועיי' יבי"א [ח"ב יו"ד סי' כו], ובשד"ח [מע' אבילות סי' כה].

*

איוב בשבת

הרוצה ללמוד בשבת זו, או בשבת סתם ספר איוב או דברים הרעים אחרים, נראה דאין חשש, שהרי יוה"כ הוא יום שמחה לדעת כמה ראשונים, ראה בזה ספר משנת יעב"ץ [מועדים סי' ג], ויש לתמוה שהרי היו קוראים לפני כהן גדול ביום הכיפורים בספר איוב [יזמא יח, ב], ולכאורה איוב הוא דברים הרעים ואיך יתכן לאומרם ביום שמחה כמו יום הכיפורים. ומזה מוכח לענ"ד כי מותר ללמוד בשבת וביום שמחה דברים הרעים, ויש לדחות, וכן בסידור יעב"ץ הו"ד במחב"ר [סי' תקנג] כתב לאסור.

*

ספרים המעוררים

לעומת זאת המאירי [מו"ק כא,א] כתב גבי אבל וז"ל; "וראה לי שלא נאסרו דברי תורה לאבל אלא דרך לימוד וגירסא. אבל לעיין בספרים המעוררים לבו של אדם לתשובה לא נאסר, ולא עוד אלא שראוי לעשות כן. ומכאן יראה שנהגו הכל בכך. וביום ראשון מיהא ראוי להזהר מכל וכל". ואולי תשעה באב חמיר כיום ראשון של אבילות, דבזה גם המאירי החמיר.

*

ספר איוב

זאת ועוד, מפורש בשו"ע [סי' תקנד, א] שמותר ללמוד איוב, ולא כתוב לדלג מאומה, דרק גבי ספר ירמיה כתב השו"ע דאם יש ביניהם פסוקי נחמה צריך לדלגם, ולא מוזכר לדלג באיוב [אם כי בקהילות המערב נהגו לדלג וכן מנהג הבבלים], והגם דיש בו מצרותיו של איוב ויסוריו, אבל הרי הוא מלא ביראת אלוקים ואהבת ה' וכל כולו מוסר יורד חדרי בטן, ובפרט בסוף הספר, כאשר דיבר ה' לאיוב, והכל שם, סודות הבריאה וצפוגיה, ומשמע מזה דפסוקי אמונה מותר, לפי שהם מוסר לאדם לכאורה להיפך מדברי הרמ"א. [ואכן יש קהילות שמדלגים חלקים מאיוב, אבל דבר זה לא התבאר במ"ב], ואם כן מדוע אסר הרמ"א ללמוד פרקי אבות הרי הם דברי מוסר והנהגה בין אדם לחבירו, ואילו איוב שגם הוא מוסר, מותר.

*

פרקי אבות

והנראה לחלק בין "הלכות" כמו פרקי אבות

בנותימות
ההלכה

עיתונים

אם יש בהם רעות עכו"ם, אסור לקרות כמ"ש במ"ב [סי' תקנ"ד סק"ב]. ואם קריאה סתם, יש בזה איסור ביטול תורה, שהרי, יש איסור ביטול תורה בט"ב, וראיה לזה, שהרי אנחנו מברכים ברכת התורה, ואיך אומרים וציונו, אם לא חיילים ללמוד, ודמי לנשים דלפסק השו"ע [סי' תקפ"ט, ג] לא מברכות על תקיעת שופר.

ברם, לולי ביטול תורה, אין אני רואה בעיתון היסח הדעת מהאבלות, ומפורסם, כי מרן החזו"א זצ"ל, היה קורא בספר שם הגדולים ולא החשיב זאת לביטול, ראה אורחות רבינו [ח"ב עמ' קמב], והרי מלאכה מותרת הרי מן הדין בט"ב, הגם דיש בה קצת היסח הדעת, ומוכח מזה, כי אין איסור היסח הדעת כאשר מדובר בהיסח של עראי.

ומה שהערה"ש [יר"ד סי' שפ"ט, ט] כתב גבי אבל; "והדבר פשוט שאסור לו לאבל ללמוד בשארי חכמות, וכ"ש לקרוא בכתבי עתים או באיזה מחברת שהוא שלא יסיח דעתו מאבלותו, וכ"ש אם יש לו עונג בקריאתם דוודאי אסור", כל זה כשקורא בעיון ולא בדרך העברה.

*

צפיה בסרטי מחשב

לענין סרטים, אף כי לדעתי, גנאי הוא להרגיל את את עצמו לזה, אף אם הם תחת "פיקוח", מכל מקום סרטים של רעות של עם ישראל ח"ו, כמו על השואה, אין איסור. וסרטים של מוסר ואמונה ודאי מותר.

וסרטים על בית המקדש, יש להסתפק, משום שרואה כהנים בעבודתם ולומד, והרי גם הרי פסוקי נחמה צריך לדלגם [שו"ע שם].

*

אכילה בשיעורים

בפשוטו, מי שמתר לו לאכול, לא צריך לאכול בשיעורים וכלשון השו"ע; "חולה א"צ אומד", וכמ"ש בערוה"ש [סי' תקנ"ד, ז], שבט הלוי [ח"ד סי' נו], וכן היה דעת מרן הגרי"ז זצ"ל כמ"ש בתשוה"נ [ח"ב סי' רס"א], וראה מה שהאריך בצ"א [ח"י סי' כה פט"ז]. ברם מו"ר הגר"ח פשיינברג זצוק"ל סובר, כי יש צורך בשיעורים גם בט"ב כפי שנראה מדברי הבה"ל [סי' תקנ"ד ד"ה דבמקום]. וכן נהג המרחשת [ח"א סי' י"ד].

אך שמעתי כי דברי הביאווה"ל באו לענין מי שאוכל כדי למנוע מחלה כמו החוליר"ע ר"ל, שאינו חולה בפועל ולכן הצריך אכילה בשיעורים. אבל חולה רגיל פטור מהתענית, ולא שייך שיעורים אצלו, ועיי' הליכות שלמה [מועדים עמ' ת].

*

אחות בבית חולים

ולפי זה אחות בב"ח, במחלקה שדורשת עירנות או אם נוצר מצב כזה, והיא מרגשת שעירנותה נפגמת, תוכל לשתות לשיעורים, ועיי' הליכות שלמה [מועדים פ"ו ארחות הלכה הע' 14] שהיקל כה"ג בכל הצומות מלבד ת"ב ויוה"כ, ועיי' בדבריו [פי"ג עמ' ת הע' 12].

*

בריא שהצום יחלהו

ודעת מו"ר הגר"ח פשיינברג זצוק"ל דחולה, א"צ עתה בפועל, אלא כל שהצום יעשהו חולה [לא מחמת החולשה סתם] כבר עתה דין חולה יש לו. ויש לדון, האם ישתה לשיעורים, דסו"ס בריא

והגית

ארגון עולמי לחינוך יהודי

ברמ"א [סי' תקנ"א, א] לענין שבת חזון, דיש מנהגי אבלות בשבת עצמה, ואח"כ הראוני שהגרש"ז אויערבך זצ"ל דיבר מזה בשמירת שבת כהלכתה [ח"ב פמ"ב הע' קפח].

*

בכיה והתאבלות

אמרו חז"ל [תענית ל, ב] כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה. והנה לא זכו רבים להתאבל כי אם התאבלות חיצונית בלבד, אבל רגש אמיתי כהה אצלם.

וז"ל היעב"ץ בסידורו [בפתיחה ודיני ת"ב חלוץ ו אות טו]; "שכחנו את ירושלים ולא עלתה על לבבנו, וכאשר יוכיח הנסיון ביחוד ביום ט' באב המר, מי ומי המתאבל ונאנח על חורבן הבית ושממות ארצנו כראוי מעמקי הלב, כמה דמעות נשפכות על זאת. ואין צריך לומר בשאר ימות השנה, אין זוכר ואין פוקד ואין דובר ממנה, אפילו במחשבה לא בא זכרונה, כאילו מקרה היה לנו, על כן שבנו לחטאת אבותינו ללמוד דרכי העכו"ם, שממנה נמשכו כל הרעות בכלל".

ומן הראוי לשים את הלב, ולהתבונן על החורבן, ולומר הקינות במקום שנאמרות מתוך צער ואנחה, לראות את הדלות והצער גלות השכינה וגלותנו. וידוע על גדולי ישראל היום, ועמך ישראל בכל הדורות, שהזילו דמעות כמים, והגד הוגד, על אחד מן החכמים שמסכת מדות אשר בביתו היתה רטובה מדמעותיו, כי הצטער טובא בזכרו את ציון. וגם את הטף יש לקחת לראות ולשמוע את הקינות הנאמרות בלב מורתח, ויתן ד', ונזכה לראות בבנין בית המקדש במהרה. בימינו אמן.

הוא עתה, או שמא כיון ששותה כדי שלא יחלה יש לו דין חולה וא"צ אומד.

*

כמה תבשילים יאכל

ויש להסתפק כשחולה אוכל בתשעה באב האם מותר לו לאכול שני תבשילין, דלכאורה לא גרע מערב תשעה באב, דמסתבר דאף חולה צריך להמנע מזה.

*

שטיפת כלים

כיון שמגמתו הדחת הכלים, שמא נחשב כמו זה שהולך להקביל פני רבו, שנכנס עבור זה לאמת המים [שו"ע סי' תקנ"ד, יב], אכן בעינינו מצוה קצת, כמו התם, או הפסד, ועיי' מה שהאריך בזה בברית הלוי [ח"א סי' ע].

*

רחיצה

כיון שאין אבילות בשבת, והרי בט"ב שחל בשבת אוכל כסעודת שלמה בשעתו [שו"ע סי' תקנ"ג], והיינו דאין צורך למעט בעונג שבת. ומפורסמים דברי הביאור"ל [סי' שכו ד"ה במים], דמותרת רחיצה בצונן [או מים שהוחמו מאתמול] במקום צער. ומעתה, מי שלא רחץ כדבעי, והגיע שבת, שמא מותר לרחוץ בחמין מחמת היתר של צער, כיון דבשבת אין מנהגי אבילות, אלא דבעצם דברי הביאור"ל להתיר למצטער לרחוץ, ועיי' בברית הלוי [ח"א סי' ע] שהאריך בזה טובא להוכיח לא כן.

ואחר הישוב בזה, נסתפקתי, ומשום שמצאנו